

NR 6/2015

**JAK ZAPEWNIĆ PRAWIDŁOWE
PRZEPROWADZENIE WYBORÓW?**

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 14 stycznia 2014 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Przebieg i oficjalne wyniki ostatnich wyborów samorządowych wzbudziły wiele kontrowersji. Kłopoty z systemem informatycznym sprawiły, że wydłużyło się oczekiwanie na ogłoszenie ostatecznych wyników. Ponadto ponadprzeciętnie wysoki odsetek głosów nieważnych w wyborach do sejmików wojewódzkich (17,93% wg PKW) oraz rozbieżność między ich wynikami a podanymi w dniu wyborów po zamknięciu urn danymi uzyskanymi w badaniu *exit poll* wywołały publiczną dyskusję na temat przyczyn tych zjawisk. Przez wiele dni po wyborach przekazy medialne zdominowała tematyka różnych nieprawidłowości mających miejsce w ich trakcie. Kwestie te wywołały też różnego typu reakcje społeczne – od dyskusji internetowych po protest przed siedzibą PKW, który zakończył się krótką okupacją jednej z sal przez grupę protestujących. Warto też przypomnieć, iż po ostatnich wyborach samorządowych znacząco większa niż poprzednio była liczba wniesionych do sądów protestów wyborczych¹.

W badaniu, które przeprowadziliśmy trzy tygodnie po tych wyborach, 58% badanych uważało, że wyniki wyborów do sejmików wojewódzkich są wiarygodne, natomiast w ich prawdziwość nie wierzyło 22% ankietowanych. Większość osób kwestionujących podane przez PKW rezultaty wyborów do sejmików (52%) wyrażała pogląd, że w trakcie wyborów doszło do różnych uchybień i nieprawidłowości, co mogło zniekształcić ich wyniki, natomiast 35% osób podważających oficjalne dane było przekonanych o fałszowaniu rezultatów wyborów².

W związku z tym, że w 2015 roku Polacy będą mieli okazję co najmniej dwa razy skorzystać z czynnego prawa wyborczego, w badaniu realizowanym w grudniu 2014 roku³ zapytaliśmy wszystkich respondentów, co – ich zdaniem – należałoby zrobić, aby w przyszłości uniknąć nieprawidłowości, z jakimi mieliśmy do czynienia podczas ostatnich wyborów samorządowych, i zagwarantować wiarygodność wyników wyborów w Polsce. Rezultaty badania – liczba i różnorodność odpowiedzi ankietowanych – pokazują, iż ten temat żywo interesuje większość społeczeństwa. Na to otwarte pytanie nie potrafiło odpowiedzieć 28% ankietowanych, a jedynie 0,4% odmówiło odpowiedzi. Ponadto tylko 3% ogółu

---

¹ <http://samorząd.pap.pl/depesze/wybory/146099/>

² Zob. komunikat CBOS „Zaufanie do procedur wyborczych”, grudzień 2014 (oprac. B. Roguska).

³ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (295) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 4–11 grudnia 2014 roku na liczącej 936 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

badanych stwierdziło, że nic nie należy robić w tej sprawie, gdyż obecne przepisy są wystarczające, a oni sami nie mają zastrzeżeń do przeprowadzania wyborów w naszym kraju.

Najczęściej zgłaszanym szczegółowym postulatem działań, które pozwoliłyby w przyszłości uniknąć nieprawidłowości, z jakimi mieliśmy do czynienia podczas ostatnich wyborów samorządowych, i zagwarantować wiarygodność wyników wyborów w Polsce było **usprawnienie, dopracowanie systemu informatycznego obsługującego wybory** (21%). Co jedenasty badany (9%) mówił o konieczności **poprawy w zakresie informowania wyborców o sposobie głosowania w wyborach**, potrzebie dostarczenia lepszych, bardziej czytelnych instrukcji dla głosujących oraz konieczności przeprowadzenia kampanii medialnych poświęconych temu, jak głosować, jak prawidłowo oddać głos. Dość często mówiono też o **kwestiach związanych z organizacją pracy przy wyborach** – wskazywano na konieczność wcześniejszego rozpoczęcia przygotowania do wyborów czy też po prostu ich lepszego przygotowania, lepszej organizacji (7%). Co dwudziesty ankietowany (5%) zgłosił – zrealizowany już w praktyce – **postulat wymiany członków Państwowej Komisji Wyborczej**, przy czym na ogół kładziono nacisk na konieczność odmłodzenia jej składu. Równie często mówiono o **potrzebie zatrudnienia bardziej wiarygodnej firmy informatycznej**, co wiązano też z koniecznością zmiany sposobu wyłaniania firmy przygotowującej system informatyczny (5%). Niemal z taką samą częstością wskazywano na konieczność zwiększenia kontroli i nadzoru nad procesem wyborczym, a w szczególności postulowano **zainstalowanie kamer, monitoringu w komisjach wyborczych**, które miałyby śledzić proces oddawania głosów i ich liczenia (4%), oraz mówiono ogólnie o potrzebie **zwiększenia kontroli nad pracami komisji wyborczych, zwiększenia nadzoru nad przebiegiem wyborów** (4%).

Przedstawiane przez badanych recepty na usprawnienie i zagwarantowanie wiarygodności procesu wyborczego można pogrupować w cztery główne kategorie, dotyczące konieczności/potrzeby:

- 1) usunięcia niedociągnięć organizacyjnych i technicznych, w tym głównie dotyczących programu informatycznego (41%);
- 2) wzmocnienia kontroli całego procesu wyborczego oraz większej rzetelności w pracy komisji wyborczych (13%);
- 3) różnego rodzaju zmian w ordynacji wyborczej lub innych przepisach dotyczących sposobu przeprowadzania wyborów (12%);
- 4) dostarczenia wyborcom dokładniejszych informacji na temat sposobu głosowania (9%).

	CBOS
Co, Pana(i) zdaniem, należałoby zrobić, aby w przyszłości uniknąć nieprawidłowości, z jakimi mieliśmy do czynienia podczas ostatnich wyborów samorządowych, i zagwarantować wiarygodność wyników wyborów w Polsce?	
Postulaty dotyczące konieczności usunięcia niedociągnięć organizacyjnych i technicznych	41%
Usprawnić system informatyczny, dopracować system informatyczny	20,7%
Wcześniej rozpocząć przygotowania do wyborów; lepiej je przygotować, lepiej zorganizować	6,6%
Wymienić skład Państwowej Komisji Wyborczej; odmłodzić skład PKW	4,8%
Zatrudnić bardziej wiarygodną firmę informatyczną; zmienić sposób wyłaniania firmy przygotowującej system informatyczny	4,5%
Zatrudnić do organizacji wyborów kompetentne osoby, ekspertów, informatyków, menedżerów	3,0%
Liczyć głosy ręcznie	2,9%
Lepiej dobierać członków komisji – wybierać osoby kompetentne, umiejące liczyć	2,8%
Poprawić czytelność kart do głosowania	2,5%
Przeznaczyć więcej pieniędzy na organizację wyborów; zainwestować więcej pieniędzy w informatyzację wyborów	1,8%
Usprawnić, przyspieszyć proces liczenia głosów	1,8%
Lepiej przygotować, przeszkolić członków komisji wyborczych	0,7%
Zbadać wszystkie dotychczasowe nieprawidłowości, wyciągnąć konsekwencje wobec urzędników odpowiedzialnych za problemy	0,4%
Bardziej skrupulatnie przestrzegać obowiązujących przepisów	0,3%
Zadbać o jakość urn wyborczych – ogólnie; „urny normalne, a nie śmietnikowe”	0,1%
Postulaty dotyczące konieczności wzmocnienia kontroli całego procesu wyborczego oraz większej rzetelności w pracy komisji wyborczych	13%
Zainstalować kamery, monitoring w komisjach wyborczych, „zainstalować kamery podczas wyborów i liczenia głosów”	3,7%
Zwiększyć kontrolę nad pracami komisji wyborczych, zwiększyć nadzór nad przebiegiem wyborów	3,7%
Bardziej skrupulatnie, dokładnie, uczciwie liczyć głosy	2,2%
Powołać uczciwych, rzetelnych ludzi do komisji; zwiększyć odpowiedzialność członków komisji wyborczych	1,8%
Poprawić bezpieczeństwo, ochronę lokali wyborczych; zwiększyć ochronę przed hakerami; większe zabezpieczenie głosów	1,1%
Wprowadzić obserwatorów do komisji, więcej mężów zaufania	0,9%
Odpolitycznić komisje wyborcze – powoływać osoby apolityczne, bezpartyjne, niezależne od partii politycznych	0,8%
Do komisji wyborczych powoływać osoby niezwiązane ze środowiskiem lokalnym – z innej miejscowości, z UE	0,3%
Wprowadzić zasadę, że głosy liczone są kolegiąlnie przez całą komisję, a nie pojedynczo lub w podgrupach	0,2%
Zwiększyć liczbę osób w komisjach – liczących głosy i kontrolujących	0,2%
Zapewnić reprezentację przedstawicieli wszystkich partii w komisjach wyborczych	0,1%

	CBOS
(cd.) Co, Pana(i) zdaniem, należałoby zrobić, aby w przyszłości uniknąć nieprawidłowości, z jakimi mieliśmy do czynienia podczas ostatnich wyborów samorządowych i zagwarantować wiarygodność wyników wyborów w Polsce?	
Postulaty różnego rodzaju zmian w ordynacji wyborczej lub innych przepisach dotyczących sposobu przeprowadzania wyborów, w tym konieczności uproszczenia sposobu głosowania	12%
Zmienić prawo wyborcze, ordynację wyborczą, przepisy - ogólnie	2,7%
Zlikwidować książeczki, „karty zbroszurowane”	2,5%
Uprościć system wyborczy, uprościć procedury wyborcze - ogólnie	2,4%
Wprowadzić przezroczyste urny	1,5%
Wprowadzić możliwość elektronicznego oddawania głosów – „głosować za pomocą urządzeń elektronicznych jak w USA”	1,4%
Wprowadzić większą jawność procesu głosowania	0,9%
Zmniejszyć liczbę partii/komitetów, skrócić listy kandydatów	0,8%
Wprowadzić głosowanie przez internet	0,3%
Wprowadzić jednomandatowe okręgi wyborcze	0,3%
Wprowadzić głosowanie korespondencyjne (pocztą tradycyjną i elektroniczną)	0,3%
Wprowadzić kadencyjność członków PKW	0,2%
Dodać na karcie wyborczej kratkę, którą należałoby zaznaczyć, jeśli wyborca nie chce głosować na żadną z partii	0,1%
Wprowadzić powszechne wybory członków PKW	0,1%
Wprowadzić obowiązek głosowania	0,1%
Wydłużyć czas liczenia głosów, przesunąć termin ogłoszenia wyników	0,1%
Potrzeba dostarczenia wyborcom dokładniejszych informacji na temat sposobu głosowania	9%
Lepsze, bardziej czytelne instrukcje dla głosujących; więcej informacji w mediach, jak należy głosować	9,0%
Dostarczyć więcej informacji o kandydatach; lepiej informować o kandydatach	0,2%
Inne	2,5%
Zmienić władzę, zmienić rząd	0,7%
Zachować spokój, zaufanie i wzajemny szacunek	0,5%
Postulaty pod adresem wyborców: wyborcy powinni „czytać ze zrozumieniem”, podejść odpowiedzialnie do wyborów	0,3%
Zlikwidować, zdelegalizować partię Prawo i Sprawiedliwość	0,2%
Nie powinno się kwestionować wyników wyborów, „politycy winni się zgadzać z wynikiem wyborów i nie kwestionować ich”	0,2%
Respondent uważa, że jest to zadanie dla władzy, a nie dla obywateli	0,2%
Respondent deklaruje się jako przeciwnik systemu demokratycznego	0,4%
Inna odpowiedź	0,2%
Nic nie należy robić – obecne przepisy są wystarczające, respondent nie ma zastrzeżeń do przeprowadzania wyborów	3,1%
Respondent uważa, że nic się nie da zrobić w tej sprawie	0,6%
Odpowiedź lakoniczna	0,1%
Odpowiedź nie na temat	0,1%
Trudno powiedzieć	28%
Odmowa odpowiedzi	0,4%

Przeprowadzone analizy statystyczne wykazały, iż częstość proponowania różnego rodzaju recept na uniknięcie nieprawidłowości w trakcie wyborów jest istotnie zróżnicowana w zależności od deklaracji dotyczących udziału w wyborach samorządowych 16 listopada 2014 roku. Badani, którzy w nich uczestniczyli, znacznie częściej niż pozostali mówili o potrzebie dostarczenia wyborcom dokładniejszych informacji na temat sposobu głosowania oraz konieczności wprowadzenia zmian w ordynacji wyborczej, zwłaszcza zaś uproszczenia sposobu głosowania. Badani deklarujący absencję wyborczą częściej niż pozostali mówili natomiast o konieczności wzmożenia kontroli całego procesu wyborczego oraz większej rzetelności w pracy komisji wyborczych. Należy też zwrócić uwagę, że respondenci, którzy odmówili odpowiedzi na pytanie o udział w wyborach samorządowych 16 listopada 2014 roku lub zasłaniali się niepamięcią, formułowali różnego rodzaju postulaty z częstością zbliżoną do stwierdzonej wśród badanych deklarujących udział w tych wyborach. Warto dodać, iż inna odpowiedź co dziesiątego respondenta odmawiającego odpowiedzi na pytanie o udział w wyborach to postulat zmiany władzy.

Tabela 1

Co, Pana(i) zdaniem, należałoby zrobić, aby w przyszłości uniknąć nieprawidłowości, z jakimi mieliśmy do czynienia podczas ostatnich wyborów samorządowych, i zagwarantować wiarygodność wyników wyborów w Polsce?	16 listopada 2014 roku odbyła się w Polsce I tura wyborów samorządowych. Wzięła w nich udział mniej niż połowa uprawnionych do głosowania. A czy Pan(i) brał(a) udział w tych wyborach czy też nie? Bardzo proszę o szczerą odpowiedź			
	Tak	Nie	Nie pamiętam	Odmowa odpowiedzi
	procentowanie w kolumnach			
Postulaty dotyczące konieczności usunięcia niedociągnięć organizacyjnych i technicznych	44	35	52	44
Postulaty dotyczące konieczności wzmożenia kontroli całego procesu wyborczego oraz większej rzetelności w pracy komisji wyborczych	11	18	0	5
Postulaty różnego rodzaju zmian w ordynacji wyborczej lub innych przepisach dotyczących sposobu przeprowadzania wyborów	15	8	6	14
Potrzeba dostarczenia wyborcom dokładniejszych informacji na temat sposobu głosowania	12	5	7	12
Nic nie należy robić – obecne przepisy są wystarczające, respondent nie ma zastrzeżeń do przeprowadzania wyborów	4	3	0	0
Respondent uważa, że nic się nie da zrobić w tej sprawie	0	1	0	0
Inna odpowiedź	2	2	0	10
Trudno powiedzieć	23	35	35	28

Opinie w kwestii sposobu zagwarantowania wiarygodności wyników wyborów w Polsce istotnie różnią się też ze względu na ocenę wiarygodności podanych przez PKW wyników ostatnich wyborów do sejmików wojewódzkich. O ile respondenci uznający wyniki tych wyborów za wiarygodne częściej niż pozostali zwracają uwagę na konieczność usunięcia niedociągnięć organizacyjnych i technicznych (w szczególności dotyczących działania programu informatycznego), o tyle kwestionujący ich wiarygodność częściej postulują wzmoczenie kontroli całego procesu wyborczego oraz konieczność większej rzetelności w pracy komisji wyborczych, a także różnego rodzaju zmiany w ordynacji wyborczej lub innych przepisach dotyczących sposobu przeprowadzania wyborów. Na konieczność wzmoczenia kontroli procesu wyborczego relatywnie często zwracają uwagę także ci, którzy nie potrafią ocenić wiarygodności wyników ostatnich wyborów do sejmików wojewódzkich.

Tabela 2

Co, Pana(i) zdaniem, należałoby zrobić, aby w przyszłości uniknąć nieprawidłowości, z jakimi mieliśmy do czynienia podczas ostatnich wyborów samorządowych i zagwarantować wiarygodność wyników wyborów w Polsce?	Czy, Pana(i) zdaniem, wyniki wyborów do sejmików wojewódzkich podane przez Państwową Komisję Wyborczą są wiarygodne czy też nie?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	procentowanie w kolumnach		
Postulaty dotyczące konieczności usunięcia niedociągnięć organizacyjnych i technicznych	48	33	28
Postulaty dotyczące konieczności wzmoczenia kontroli całego procesu wyborczego oraz większej rzetelności w pracy komisji wyborczych	8	22	17
Postulaty różnego rodzaju zmian w ordynacji wyborczej lub innych przepisach dotyczących sposobu przeprowadzania wyborów	10	18	12
Potrzeba dostarczenia wyborcom dokładniejszych informacji na temat sposobu głosowania	9	10	8
Nic nie należy robić – obecne przepisy są wystarczające, respondent nie ma zastrzeżeń do przeprowadzania wyborów	4	0	3
Respondent uważa, że nic się nie da zrobić w tej sprawie	0	1	0
Inna odpowiedź	3	3	1
Trudno powiedzieć	24	26	42

Ósmego stycznia br. prezydent Bronisław Komorowski podpisał i skierował do Sejmu projekt zmian w kodeksie wyborczym, który ma na celu poprawienie ram prawnych, w jakich odbywają się wybory, oraz odbudowanie społecznego zaufania do procesu wyborczego w Polsce⁴. Proponowane zmiany obejmują:

- wprowadzenie zasady obligatoryjnego informowania wyborców o terminie, systemie organizacji i technice głosowania;

- przywrócenie w protokołach komisji wyborczych – istniejącej wcześniej, ale wyeliminowanej w kodeksie z grudnia 2010 roku – informacji o przyczynach nieważności oddanych głosów;

- przyznanie mężom zaufania prawa do rejestrowania dźwięku i obrazu w czasie liczenia głosów oraz ustalania wyników głosowania w obwodzie;

- powrót do jednostronnych kart do głosowania, które okazują się bardziej czytelne i zrozumiałe dla wyborców niż tzw. książeczki czy broszury;

- wprowadzenie zasady stosowania wyłącznie przezroczystych urn wyborczych;

- wprowadzenie 9-letniej kadencji sędziów – członków PKW, powoływanych dotychczas na czas nieokreślony;

- wzmocnienie pozycji przewodniczącego PKW poprzez przyznanie mu ustawowego prawa do zlecania zadań Krajowemu Biuru Wyborczemu i możliwości wykonywania efektywnego nadzoru nad działaniami PKW.

Wyniki naszego grudniowego badania przeprowadzonego trzy tygodnie po wyborach samorządowych wskazują, iż prezydenckie propozycje zmian w kodeksie wyborczym w dużej mierze odpowiadają oczekiwaniom społecznym w tym zakresie.

Opracowała

Barbara BADORA

---

⁴ <http://www.prezydent.pl/prawo/ustawy/zgloszone/art,28,prezydencki-projekt-zmian-w-kodeksie-wyborczym.html>